

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, доцента, професора кафедри
педагогіки мистецтва і фортепіанного виконавства
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Паньків Людмили Іванівни

на дисертацію

Лободи Ольги Євгеніївни

«РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ»,

подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 011 - Освітні, педагогічні науки

**Актуальність теми дисертаційної роботи, зв'язок із планами
відповідних галузей науки.**

Швидкоплинні соціокультурні, економічні та політичні зміни в суспільстві вимагають мобільних, креативних, конкурентоздатних фахівців, здатних до саморозвитку, самореалізації, творчих перетворень та адаптації у мінливому світі. Формування творчої, інтелектуально розвиненої особистості сьогодні є найголовнішою вимогою і водночас досягненням суспільства, адже в усіх галузях людської діяльності вона є каталізатором його прогресивного поступу.

Сьогодні особливо гостро постають питання інтелектуально-творчого розвитку фахівця у галузі мистецької освіти, оскільки викладання мистецьких дисциплін, зокрема музики, у загальноосвітній школі передбачає постійний пошук педагогом інноваційних технологій залучення учнів до світу художніх образів, нових форм і методів пояснення художньо-образного змісту мистецьких творів. У такому контексті Лобода Ольга Євгеніївна окреслює важливу проблему розвитку інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів у процесі професійної підготовки. Ми цілком погоджуємось із авторкою щодо визнання саме інтелектуально-творчих здібностей педагога-музиканта головною умовою успішного вирішення сучасних мистецько-освітніх задач.

Авторка доводить, що попри значну увагу науковців до проблеми здібностей (Л. Виготський, Дж. Гілфорд, Г. Костюк, А. Маслоу, В. Моляко, К. Роджерс, В. Роменець, С. Рубінштейн, Е. Торренс та ін.), питання інтелектуально-творчих здібностей педагога-музиканта залишаються невирішеними, що підсилюється суперечностями між:

– вимогами сучасного суспільства, що висуваються до професійної підготовки сучасного фахівця освітньої сфери, зокрема майбутнього педагога-музиканта, від рівня розвитку інтелектуально-творчих здібностей якого залежить його здатність до фахового самовдосконалення та саморозвитку професійної підготовки, та реальним станом теоретичного й практичного опрацювання названого процесу в сучасному науковому дискурсі;

– визнанням необхідності розвитку інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів та відсутністю визначення його сутності, окреслення структурних компонентів, критеріїв та рівнів розвитку;

– потребою розвитку інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів та відсутністю науково обґрунтованих педагогічних умов, що вможливають ефективність здійснення цього процесу (стор.16).

Необхідність розв'язання означених суперечностей, недостатня розробка окресленої проблеми, її детермінованість об'єктивними потребами сучасної мистецької освіти, визначають **актуальність, важливість і своєчасність** теми дисертації Лободи О. Є. - *«Розвиток інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів у процесі професійної підготовки»*.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до науково-дослідної теми кафедри педагогіки та менеджменту освіти (нині кафедра педагогіки та спеціальної освіти) Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка «Соціально-професійне становлення особистості» (державний реєстраційний номер 0116U003481).

Тему дослідження затверджено Вченою радою Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (протокол №2 від 24 вересня 2018 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Оцінка змісту дисертації.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов розвитку інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів. Згідно поставленої мети чітко визначено завдання дослідницької роботи, об'єкт і предмет дослідження, методи наукового пошуку. Вважаємо, що науковий апарат дисертації сформульовано коректно, виважено і науково обґрунтовано.

Логічно побудованою є структура дисертації, зміст якої ґрунтовно презентовано в анотаціях українською та англійською мовами, вступі, трьох розділах з підрозділами, висновках до розділів, загальних висновках, додатках, списках використаних джерел (320 найменувань, із них 19 – іноземною мовою). Вивчення та аналіз дисертації Лободи О.Є засвідчує, що отримані результати дослідження та сформульовані висновки (загальні та за окремими розділами) є достовірними, мають достатню доказову базу, засновану на результатах педагогічного експерименту.

На позитивну оцінку заслуговує зміст кожного розділу дисертації, що чітко підпорядковано меті та завданням дослідження.

Теоретичним здобутком дисертантки є розробка понятійного апарату дослідження (визначення сутності та змісту ключових дефініцій, представлення авторського трактування досліджуваних категорій) у першому розділі. Так, на основі системного аналізу таких понять, як «здібності», «творчість», «творчі здібності», «інтелект», «розвиток» і «саморозвиток особистості» та інших, подано авторське трактування ключового поняття *«інтелектуально-творчі здібності»* як такого, що «акумулює індивідуальні творчі здібності особистості, що визначаються її індивідуально-психофізіологічними особливостями та формуються в процесі творчої діяльності» (С.57), а *«розвиток інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів»* розглядається «як процес та результат усвідомленого фахового становлення майбутніх фахівців мистецької сфери, змістовним наповненням якого є прагнення розвитку інтелектуальних та творчих

здібностей, наявність яких забезпечує самостійне, оригінальне, нестандартне розв'язання професійно-педагогічних завдань майбутніми педагогами-музикантами під час фахової підготовки» (С.58). Заслугує на увагу розроблена дослідницею структура розвитку інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів у процесі фахової підготовки, яку складає єдність мотиваційно-цільового, аналітично-когнітивного, змістово-процесуального, особистісно-творчого компонентів.

Стрижнем наукового пошуку Лобової О.Є. є розробка і обґрунтування оптимальних педагогічних умов розвитку інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів у процесі фахової підготовки, що детально висвітлено у другому розділі дисертації. На переконання авторки дослідження, такими умовами є: створення розвивального інтелектуально-творчого освітнього середовища; використання музично-комп'ютерних, інтелектуально-творчих проєктних технологій та інноваційних методів навчання; організація самостійної роботи майбутнього педагога-музиканта.

Означені педагогічні умови успішно апробовано у процесі проведення експериментальної роботи дослідження, хід і результати якої досить коректно і повно висвітлено у третьому розділі дисертації.

Експериментальною роботою було охоплено 200 респондентів – студентів I-IV курсів факультету педагогіки, психології та мистецтв Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (де за спеціальністю 014 Середня освіта («Музичне мистецтво», спеціалізація «Художня культура») здійснюється професійна підготовка майбутніх педагогів-музикантів), а також Мукачівського державного університету та Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

На основі порівняльного аналізу результатів констатувального та контрольного діагностування рівнів розвитку інтелектуально-творчих здібностей у респондентів експериментальної та контрольної груп було доведено ефективність формувального експерименту та дієвість розроблених та експериментально

перевірених педагогічних умов розвитку інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів під час професійної підготовки

Отже, дисертація є результатом власних досліджень та самостійною працею дисертантки. Усі наукові результати, викладені в дисертації, отримані авторкою особисто. Дисертаційна робота характеризується завершеністю, зміст дисертації відповідає поставленій меті.

Дисертація Лободи О. Є має яскраво виражену наукову новизну, теоретичне і практичне значення. **Наукова новизна** дисертаційного дослідження полягає в тому, що *вперше*: теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність педагогічних умов розвитку інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів (створення розвивального інтелектуально-творчого освітнього середовища; використання музично-комп'ютерних й інтелектуально-творчих проектних технологій та інноваційних методів навчання; організація самостійної роботи майбутнього педагога-музиканта); визначено критерії сформованості інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів (фахово-мотиваційний, пізнавально-операційний, дослідницько-пошуковий, творчо-продуктивний) та їх показники; виокремлено рівні розвитку інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів (низький «індиферентний», середній «умотивований», високий «творчий»). *Уточнено* сутність поняття «розвиток інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів» як процес та результат усвідомленого фахового становлення майбутніх фахівців мистецької галузі, змістовним наповненням якого є прагнення розвитку інтелектуальних та творчих здібностей, що забезпечується самостійним, оригінальним, нестандартним розв'язанням професійно-педагогічних завдань майбутніми педагогами-музикантами в процесі фахової підготовки. *Конкретизовано* структуру поняття «розвиток інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів» як сукупність мотиваційно-цільового, аналітично-когнітивного, змістовно-процесуального, особистісно-творчого компонентів. *Подальшого розвитку* набули положення щодо вдосконалення фахової підготовки педагогів-музикантів у закладах вищої освіти.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Теоретичне значення дисертації в подальшому розвитку та вдосконаленню системи професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у закладах вищої освіти України.

У *практичному* вимірі значення дисертаційної роботи полягає у розробці, експериментальній перевірці та частковому впровадженні в освітній процес педагогічних умов розвитку інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів; у розробці спецкурсу «Розвиток інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів у процесі професійної підготовки», у якому розкрито теоретичні, методичні та практичні аспекти впровадження обґрунтованих педагогічних умов розвитку інтелектуально-творчих здібностей у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів.

Результати дослідження можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти під час підготовки фахівців за спеціальністю 014 Середня освіта («Музичне мистецтво»), у процесі викладання навчальних дисциплін «Основний музичний інструмент», «Сучасні музично-педагогічні технології в закладах освіти», «Методика музичного виховання», «Сучасні технології викладання музичного мистецтва», «Світова художня культура з методикою викладання».

Мова і стиль дисертації. Дисертація написана літературною державною мовою, ясно і доступно для фахівців. Текст дисертації оформлено згідно чинних вимог МОН України.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях.

Основні результати дисертації досить повно висвітлено у 16 публікаціях автора, з них 15 – одноосібних, з-поміж яких: 9 статей – у наукових фахових виданнях України; 1 стаття – в іншому науковому виданні України; 3 статті – у зарубіжних наукових виданнях (1 стаття включена до наукометричної бази Web of Science (у співавторстві)); 3 статті – у матеріалах науково-практичних конференцій.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Відзначаючи високий рівень дисертаційної роботи, наукове та практичне значення отриманих результатів проведеного дослідження, вважаємо за необхідне висловити деякі дискусійні положення, зауваження та побажання:

1. У теоретичному розділі дисертації, з огляду на ґрунтовний аналіз понять «здібності», «розвиток», «інтелект», «творчість», «інтелектуально-творчі здібності» авторка розглядає сутність розвитку інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів (як процесу та результату усвідомленого професійного становлення майбутніх фахівців мистецької сфери) у площині мотиваційно-цільового, аналітично-когнітивного, змістово-процесуального, особистісно-творчого структурних компонентів. На наш погляд, значно збагатило б уявлення щодо змісту даного феномену та розробки шляхів дослідницького пошуку означеного напрямку виділення рефлексії як важливого аспекту самопізнання та саморозвитку особистості, зокрема у її фаховому становленні.

2. У другому розділі дисертаційної роботи представлено розробку та обґрунтування оптимальних педагогічних умов, які сприяють успішності розвитку інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів: створення розвивального інтелектуально-творчого освітнього середовища; використання музично-комп'ютерних, інтелектуально-творчих проектних технологій та інноваційних методів навчання; організація самостійної роботи майбутнього педагога-музиканта. Вважаємо, що даний розділ значно посилило б урахування потенціалу комп'ютерних технологій в умовах онлайн та офлайн навчання.

3. Розроблений, експериментально апробований і детально висвітлений у третьому розділі дисертації діагностичний інструментарій дослідження, на нашу думку, варто перенести в Додатки, щоб розвантажити текст дисертаційної роботи.

4. З огляду на теоретичну та практичну значущість дисертації, висловлюємо побажання щодо висвітлення її результатів у вигляді навчально-

методичного посібника для здобувачів вищої освіти мистецької галузі, викладачів закладів вищої і післядипломної педагогічної освіти.

Зазначимо, що висловлені міркування, зауваження і побажання мають дискусійний і рекомендаційний характер, не впливають на позитивну оцінку проведеного дослідження, а є суттєвим резервом для подальших наукових пошуків дисертантки.

Вважаємо, що дисертаційна робота Лободи Ольги Євгеніївни «Розвиток інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів у процесі професійної підготовки» виконана на належному науково-теоретичному рівні, має авторську, логічно побудовану, концептуальну структуру. Завдання роботи повністю вирішено, мета досягнута.

Висновок. Аналіз дисертаційної роботи та опублікованих праць дає підставу вважати дисертацію Лободи Ольги Євгеніївни «Розвиток інтелектуально-творчих здібностей майбутніх педагогів-музикантів у процесі професійної підготовки» завершеним, цілісним і самостійним дослідженням, яке відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44., а авторка дисертації Лобода Ольга Євгеніївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки мистецтва
і фортепіанного виконавства
факультету мистецтв
імені Анатолія Авдієвського
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

